

Nacka tingsrätt

Mark- och miljödomstolen

YTTRANDE

Mål nr M 10098-24; tillstånd till bortledande av grundvatten m.m. med anledning av anläggande och drift av tunnelbana från Fridhemsplan till Älvsjö samt tunnelbanedepå vid Älvsjö

Region Stockholm, Förvaltning för utbyggd tunnelbana ("Regionen"), hänvisar till mark- och miljödomstolens föreläggande den 19 januari 2026 (aktbil. 749), genom vilket Regionen har förelagts att bemöta inkomna yttranden från Stiftelsen Stockholms Sjukhem (aktbil. 735), Josefine Lundström (aktbil. 736), Ella Grundell (aktbil. 739–741), Christer Johansson och Marie-Louise Hall (aktbil. 742–743) samt Primula Byggnads AB (aktbil. 744–746). Regionen bemöter yttrandena i avsnitt A–E nedan.

Med hänvisning till mark- och miljödomstolens föreläggande den 23 januari 2026 (aktbil. 752) bekräftar Regionen också att den kommer att flytta dagvattenledningen som betjänar fastigheten Tryckeriet 13 om ledningen skulle komma i konflikt med planerat luftutbytesschakt vid Liljeholmsstranden.

A. Vallgossen 13 (aktbil. 735)

1. *Stiftelsen Stockholms Sjukhem, ägare till fastigheten Vallgossen 13, anser att de ljudrestriktioner som föreslås gälla för vårdlokaler enligt Regionens villkorsförslag 5.1 och 5.3 ska gälla för samtliga av sjukhemmets verksamhetslokaler, bortsett från på dagtid vardagar då de striktare restriktionerna för undervisningslokaler istället ska gälla.*
2. Regionen konstaterar inledningsvis att de föreslagna riktvärdena för vårdlokaler i Regionens villkorsförslag 5.1 och 5.3 kommer att gälla i förhållande till samtliga lokaler där sjukhemmet bedriver vårdverksamhet. Dessa riktvärden har tagits fram med hänsyn till vårdverksamhetens särskilda behov av en tyst miljö, och Regionen

ser inget skäl till och motsätter sig att riktvärdena även ska gälla för sjukhemmets övriga lokaler, såsom kontorslokaler, som inte kan anses ha samma behov.

3. Genomförda buller- och stomljudsberäkningar visar att tunneldrivningen och andra anläggningsarbeten i området för sjukhemmets lokaler riskerar att ge upphov till stomljuds- och bullernivåer som överstiger 40 dBA. En begränsning av buller- och stomljudsnivåerna till 40 dBA dagtid hade riskerat att omöjliggöra arbetena, eller i vart fall påtagligt försvåra och försena anläggandet av den nya tunnelbanan. Regionen motsätter sig därför sjukhemmets yrkande om att riktvärdena för undervisningslokaler dagtid ska gälla för sjukhemmets lokaler. Regionen har en tät dialog med sjukhemmet och kommer att arbeta för att bullerstörningarna ska medföra en så liten påverkan på sjukhemmets verksamhet som möjligt.

B. Hjälmhugget 5 (aktbil. 736)

4. *Josefine Lundström, ägare till fastigheten Hjälmhugget 5, begär att fastigheten inkluderas i kontrollprogrammet.*
5. Regionen konstaterar att fastigheten är belägen på fast mark och att den därför inte är känslig för grundvattennivåsänkningar. Det finns en energibrunn på fastigheten, men denna är belägen på stort avstånd från den planerade tunnelbaneanläggningen och risken för påverkan på brunnen är därför mycket liten. Mot bakgrund av fastighetsägarens begäran kommer Regionen att inkludera energibrunnen i kontrollprogrammet, vilket bl.a. innefattar att mäta och följa upp vattennivåerna i brunnen.

C. Lutfisken 9 (aktbil. 739–741)

6. *Ella Grundell, ägare till fastigheten Lutfisken 9, motsätter sig att tillstånd meddelas för den sökta verksamheten på grund av att verksamheten, enligt Grundell, sannolikt kommer att leda till skador på fastigheten. För det fall att domstolen skulle meddela tillstånd yrkar Grundell att detta ska förenas med flera villkor, bl.a. att fastigheten ska klassas som ett riskobjekt, att sättningsdubbar ska installeras på fastigheten, att ersättning ska utgå för skador till följd av tunnelbanebygget och att fastigheten ska besiktigas. Grundell motsätter sig även att tillståndet förenas med ett verkställighetsförordnande.*

7. Regionen är väl medveten om de särskilda utmaningar som finns i området där Ella Grundells fastighet är belägen och att flera fastigheter i detta område, inklusive Lutfisken 9, är känsliga för grundvattennivåsänkningar.
8. Tunnlarna i området kommer att drivas med TBM, vilket innebär att inläckaget till de färdiga tunnlarna blir mycket begränsat. Under byggtiden finns risk för påverkan på grundvattennivåerna under begränsade perioder. Grundvattennivåsänkningar under så korta tidsperioder som det skulle kunna bli fråga om i detta fall bedöms inte leda till skada på fastigheten Lutfisken 9 eller på övriga fastigheter i området.
9. Lutfisken 9 har bedömts vara ett ”riskobjekt” i bemärkelsen att det på fastigheten finns byggnader med känslig grundläggning. Fastigheten kommer därför att kopplas till ett grundvattenrör med åtgärdsnivåer, vilket bl.a. säkerställer att det finns beredskap för att snabbt genomföra infiltration om det skulle behövas. Detta minskar risken för skada ytterligare. Regionen kommer att genomföra eventuell infiltration på ett omsorgsfullt sätt, och styra denna så att det inte uppstår problem med översvämningar i källare.
10. Regionen bekräftar att den har för avsikt att placera sättningsdubbar på fastigheten. Den närmare placeringen av sättningsdubbarna beslutas bäst genom underhandskontakter mellan fastighetsägaren och Regionen, snarare än i ett tillståndsvillkor. Sprängningar kommer inte att utföras så nära fastigheten att den behöver besiktigas för vibrationer. Eventuell påverkan på fastigheten till följd av grundvattenbortledningen kommer att kontrolleras genom de mätningar som utförs inom ramen för kontrollprogrammet. Resultat från mätningar kommer att finnas tillgängliga för alla fastighetsägare som önskar ta del av detta. Skulle verksamheten mot förmodan leda till skada kommer ersättning att utgå inom ramen för den ordning som gäller för oförutsedda skador.
11. Regionen vidhåller sammantaget att den sökta verksamheten inte kommer att leda till skada på fastigheten. Mot bakgrund av vad som redogjorts för ovan och tidigare i målet anser Regionen att det saknas skäl att föreskriva särskilda villkor i enlighet med Ella Grundells yrkanden. Huvuddelen av det som efterfrågas följer redan av ansökningsunderlaget och av Regionens åtaganden.

12. Vad gäller synpunkten om att Regionen inte ska få tillåtas påbörja några arbeten som kan orsaka grundvattennivåsänkningar innan domen har vunnit laga kraft hänvisar Regionen till vad som redogörs för i punkt 47 nedan.

D. Stigluckan 10 (aktbil. 742–743)

13. *Christer Johansson och Marie-Louise Hall, ägare till fastigheten Stigluckan 10, framför flera synpunkter på Regionens villkorsförslag och inkommer med egna villkorsförslag. Fastighetsägarna begär inledningsvis att Regionens villkorsförslag 1 justeras på så sätt att ordet "huvudsakligen" stryks. Som skäl anför fastighetsägarna att justeringen tydliggör Regionens skyldighet att bedriva verksamheten i enlighet med ansökan.*
14. Regionen motsätter sig den föreslagna ändringen av villkorsförslag 1. Den föreslagna villkorslydelsen motsvarar hur denna typ av villkor har utformats i praxis och Regionen ser inget skäl till att göra avsteg från praxis i detta fall.
15. *Fastighetsägarna yrkar att tillståndet ska förenas med ett villkor med innebörd att Regionen ska genomföra höjdmätningar med dubbar på alla hus som är grundlagda på lera och att resultaten från dessa mätningar ska finnas tillgängliga för fastighetsägarna.*
16. Regionen anför följande. Sättningsmätningar på dubbar på hus och anläggningar är en sekundär kontroll för att identifiera sättningar. Den primära kontrollen utgörs av att mäta grundvattennivåerna och infiltration utförs som skyddsåtgärd för att motverka grundvattennivåsänkningar. Det saknas skäl att följa upp sättningsrörelser genom sättningsdubbar på samtliga hus som är grundlagda på lera. Många fastigheter ligger exempelvis på mycket stort avstånd från planerade tunnlar, där risken för grundvattennivåsänkning är minimal. Det finns även områden där leran redan idag är dränerad och därför inte är sättningskänslig. Sättningsrörelser mäts dessutom på andra markpunkter, exempelvis befintliga brandposter och markpegel, vilket är ytterligare ett skäl till att det inte är motiverat att utföra mätningar genom sättningsdubbar på varje byggnad. En bedömning av behovet av att installera sättningsdubbar behöver göras från fall till fall. Stigluckan 10 är enligt inventering inte grundlagd på lera, vilket innebär att fastigheten inte riskerar att påverkas av grundvattennivåsänkningar. Det saknas därför skäl att mäta sättningsrörelser genom sättningsdubbar på fastigheten. Regionen bekräftar att den kommer att dela

information om sättningsrörelser med de fastighetsägare som begär att få del av detta, men vidhåller att det inte finns något behov av att villkorsreglera detta. Regionen finner i sammanhanget också anledning att förtydliga att alla fastigheter som i ansökningsunderlaget betecknats med ”okänd grundläggning” hanteras som att de har känslig grundläggning.

17. *Fastighetsägarna anser att Regionens villkorsförslag 4 ska kompletteras med krav på dagliga kontroller och mätningar och att infiltration ska påbörjas samma dag som behovet upptäcks. Fastighetsägarna begär vidare att det föreskrivs i villkor att fastighetsägare som så begär ska få tillgång till resultat från genomförd infiltration.*
18. Regionen anför följande. Vid utförande av infiltration kommer infiltrationsflödet och total infiltrationsvolym att mätas minst varannan vecka. Tätare mätfrekvens kan bli aktuell om behov uppstår. Att genomföra dagliga mätningar och kontroller av infiltrationen bedöms inte medföra någon reell nytta, samtidigt som det innebär en ökad administrativ börda och kostnad för Regionen. Regionen anser inte heller att det finns anledning att särskilt villkorsreglera mätningarna av infiltrationen. Dessa kommer att fastställas inom ramen för kontrollprogrammet.
19. Regionen kommer att påbörja infiltration så snart som möjligt efter ett eventuellt underskridande av åtgärdsnivå 2 i ett grundvattenrör. Det är emellertid inte möjligt att garantera att infiltration alltid kommer att kunna påbörjas samma dag som ett underskridande sker. Det noteras att ett underskridande av åtgärdsnivå 2 inte automatiskt innebär att det uppkommer skada på grundvattenkänsliga objekt, och att skaderisken inte ökar om infiltration inte sker omedelbart vid ett underskridande. Som nämnts ovan kommer Regionen att dela information med de fastighetsägare som begär detta, vilket även inkluderar information avseende infiltrationen.
20. *Fastighetsägarna begär att de maximala stomljudsnivåerna nattetid inte ska få överskrida 30 dBA. Fastighetsägarna begär vidare ytterligare information om bullernivåerna under drifttiden, bl.a. beräknade ljudnivåer med beaktande av stomljusdämpande åtgärder, information om varför Regionen har valt ballastfritt spår och vilka åtgärder som kan tänkas vidtas om riktvärdena för drifttiden överskrids.*
21. Regionen motsätter sig att 30 dBA ska gälla som riktvärde för maximal momentan stomljusnivå nattetid för bostäder istället för 45 dBA som Regionen har föreslagit,

och konstaterar att en sådan begränsning skulle försvåra, om inte omöjliggöra, anläggandet av den nya tunnelbanan.

22. Som utvecklas i punkt 43 nedan menar Regionen att drifttidsbuller är en fråga för järnvägsplanen, och inget som ska regleras i förevarande mål. Regionen noterar emellertid att det i ett så tidigt skede som detta inte är möjligt att med närmare säkerhet beräkna de ljudnivåer som faktiskt kommer att uppstå för varje enskild fastighet. Genomförda bullerberäkningar (såväl för bygg- som drifttiden) är gjorda utan beaktande av möjliga skyddsåtgärder för att beräkna ett värsta fall-scenari. De faktiska ljudnivåerna kommer sannolikt att bli lägre än de nivåer som redovisas i bullerkartor m.m., och i vart fall inte högre. Vad därefter gäller frågan om ballastfritt spår konstaterar Regionen att detta har valts utifrån en genomförd kostnads-nyttoanalys, där det bland annat har beaktats att ballastfritt spår kräver mindre underhåll och utrymme, vilket innebär en mindre bergtunnel och därmed minskade kostnader för anläggningen. Ett exempel på en åtgärd som skulle kunna bli aktuell för att minska drifttidsbullret är installation av en stomljudsdämpande matta.
23. *Fastighetsägarna begär att fastighetsägare som riskerar att utsättas för störningar i sådan omfattning att de är berättigade tillfällig vistelse istället ska kunna få ersättning motsvarande hotellvistelse.*
24. Regionen motsätter sig fastighetsägarnas begäran. Erbjudandet om tillfällig vistelse syftar till att säkerställa att de som riskerar att beröras av buller- eller stomljudsnivåer överstigande föreslagna riktvärden under en längre period ges möjlighet till återhämtning och vila när detta inte är möjligt i den egna bostaden. Erbjudandet syftar inte till att utgöra ekonomisk kompensation för buller- eller stomljudsstörningar.
25. *Fastighetsägarna anser vidare att Regionens villkorsförslag 6 ska justeras på så sätt att sista stycket ska gälla för samtliga byggnader och inte bara kulturbyggnader.*
26. Regionen motsätter sig fastighetsägarnas begäran. De förberedelsearbeten, försiktighetsmått och åtgärder som följer av åtgärdsplanen är framtagna särskilt för att minimera påverkan på kulturbyggnader, och bedöms inte vara motiverade att genomföra i förhållande till samtliga byggnader inom påverkansområdet. Alla byggnader, även sådana som inte utgör kulturbyggnader, som ligger inom 50 eller 100 meter från planerade sprängningsarbeten (beroende på grundläggning) kommer

att besiktigas med avseende på vibrationer. Detta bedöms vara tillräckligt för att i första hand undvika, och i andra hand identifiera, skada till följd av vibrationer.

27. *Fastighetsägarna anför att åtgärder för att säkerställa att grundvatten återgår i energibrunnar och för att säkerställa att skada inte uppkommer på fastigheter inte kan avvakta byggtidens avslut, utan att dessa åtgärder behövs omgående.*
Fastighetsägarna begär vidare att de grundvattenflöden som Regionen har föreslagit ska exkluderas från den provisoriska föreskriften P1 ska inkluderas i föreskriften. Fastighetsägarna anser vidare att Regionens förslag till utredningsvillkor U2 ska justeras så att det i villkoret uttryckligen anges att huvudalternativet vid påverkan på en energibrunn ska vara att Regionen riktar om borrhålet eller borrar ett nytt hål. Fastighetsägarna anser vidare att Regionen ska koordinera en arbetsgrupp som bl.a. ska leda arbetet med att borra nya borrhål.
28. Regionen anför följande. Tätning av tunnelanläggningen och övriga skade-
 förebyggande åtgärder, såsom infiltration och åtgärder på och eventuell skade-
 reglering för energibrunnar, kommer att utföras löpande under byggtiden och alltså
 inte först i samband med byggtidens avslut. Regionen har motiverat varför vissa
 grundvattenflöden behöver exkluderas från den provisoriska föreskriften P1 i sina
 yttranden den 1 september 2025 (aktbil. 550) och 21 november 2025 (aktbil. 680),
 vartill hänvisas i denna del. Vad gäller synpunkten rörande utredningsvillkor U2
 anför Regionen att borring av ny energibrunn eller omriktning av borrhål är
 exempel på åtgärder som skulle kunna bli aktuella att genomföra vid eventuell
 påverkan på en energibrunn. Det finns dock flera andra möjliga åtgärder, och vad
 som utgör den mest lämpliga åtgärden måste bestämmas i varje enskilt fall utifrån
 bl.a. påverkans omfattning. Regionen anser därför att det inte är lämpligt att i
 utredningsvillkoret föreskriva att en viss åtgärd ska vara huvudalternativet. Regionen
 framhåller i övrigt att den har en välfungerande arbetsmetod för att identifiera
 påverkan på energibrunnar och hantera sådan påverkan. Arbetsmetoden har fungerat
 bra inom övriga tunnelbaneutbyggnadsprojekt för att hantera de praktiska frågor som
 fastighetsägarna lyfter. Regionen anser dock inte att det är lämpligt att
 villkorsreglera den närmare hanteringen av arbetet med att följa upp påverkan på
 energibrunnar.

-
29. *Fastighetsägarna anser att det är otillräckligt att mätning av grundvattennivåer i energibrunnar genomförs månadsvis, och kräver att mätning ska ske minst varje vecka, och varje dag då TBM befinner sig i närheten.*
30. Regionen planerar som regel att genomföra mätningar av grundvattennivåer i energibrunnar månadsvis. Grundvattennivåer i berg responderar normalt relativt långsamt på grundvattenbortledning, och det saknas därför behov av att utföra tätare mätningar. Regionen bedömer dock löpande om det är nödvändigt att utföra tätare mätningar i utvalda kontrollpunkter under vissa tidsperioder. Tätare mätning kan t.ex. bli aktuellt för energibrunnar som ligger mycket nära den planerade tunnelanläggningen under den tid då TBM-drift sker på aktuell tunnelsträcka.
31. *Fastighetsägarna begär att tillståndet ska förenas med villkor om att husen på samtliga fastigheter inom riskområdet ska besiktigas såväl utvändigt som invändigt före, under och efter arbetets utförande. Fastigheterna ska besiktigas med avseende på risk för och uppkomst av sättningsskador för fastigheter med grundläggning på lera, och vibrationsskador orsakade av TBM eller borra-spräng i samma utsträckning som för kulturbyggnader. Fastighetsägarna begär vidare att besiktningen ska omfatta risk för och uppkomst av stomljud under arbetstid och drift.*
32. Regionen anför att besiktningar kommer att utföras för de byggnader och anläggningar som ligger inom 50 eller 100 meter från planerade sprängningar, beroende på om de är grundlagda på lera eller berg. Erfarenheter från åtskilliga tidigare projekt visar att risken för skada till följd av vibrationer, med planerade arbetsmetoder, på byggnader eller anläggningar på ett längre avstånd än så är minimala, och det saknas därför anledning att genomföra besiktningar av sådana fastigheter. Stigluckan 10 ligger cirka 340 meter från de närmaste planerade sprängningsarbetena vid luftutbytesschaktet vid Östbergabackarna, och riskerar därför inte att skadas av vibrationer. Fastigheten kommer således inte att besiktigas.
33. Som redogjorts för ovan och tidigare i målet utgör övervakning av grundvattennivån inom påverkansområdet den primära kontrollen för att identifiera sättningar. Regionen kommer också att följa upp sättningsrörelser på dubbar på hus och markpegel/markspik i mark, där detta bedöms vara motiverat. Regionen noterar att ett flertal fastighetsägare inom området i Liseberg redan har fått erbjudande om installation av sättningsdubbar. Regionen ser positivt på att utföra ytterligare

kontroller på känsliga hus eller anläggningar, men anser att detta lämpligen hanteras genom underhandskontakter med respektive fastighetsägare. Regionen vill i detta sammanhang framhålla att tidigare utbyggnadsprojekt av tunnelbanan har kunnat genomföras utan att några skadliga sättningar uppkommit.

34. Regionen anser inte att det är motiverat att genomföra besiktningar som tar sikte på stomljud. Påverkan till följd av stomljud och luftburet buller kommer att följas upp inom ramen för kontrollprogrammet.
35. *Fastighetsägarna begär slutligen att tillståndet ska förenas med villkor som innebär att nuvarande ägare samt framtida ägare ska ersättas för all skada till följd av den sökta verksamheten. Fastighetsägarna begär vidare att Regionen ska presentera en modell för ersättning av skada på energibrunnar som ska vara minst lika tydlig och bra som den modell som togs fram för Varbergstunneln, och att denna modell kommuniceras, godkänns och noggrant följs inför kommande skaderegleringar, samt att skadereglering sker fortlöpande och skyndsamt. Fastighetsägarna begär också att de som idag inte har någon energibrunn ska ersättas för eventuell förlorad möjlighet att borra energibrunn i framtiden.*
36. Regionen anför att om den sökta verksamheten mot förmodan skulle leda till skada så kommer berörda fastighets- eller anläggningsägare att vara ersättningsberättigade för den skada som uppstått, i enlighet med vad som gäller enligt ordningen för oförutsedda skador. Det behövs därmed inget särskilt villkor som tydliggör att fastighetsägare ska vara ersättningsberättigade för eventuella skador orsakade av den sökta verksamheten. Regionen utesluter inte att det kommer att tas fram en mer generell beräkningsmodell för ersättning för eventuell skada på energibrunnar, men anser inte att detta ska föreskrivas som ett krav i utredningsvillkoret. Som framgår av det föreslagna utredningsvillkoret kommer Regionen att utreda omfattningen på eventuell skada och ange vilken ersättning som erbjuds respektive sakägare. I detta kommer ingå information om hur ersättningen har beräknats. Regionen förtydligar avslutningsvis att ersättning kommer att utgå för skada på energibrunnar. Regionen har emellertid ingen skyldighet eller möjlighet att ersätta hypotetiska framtida förluster, som varken utgör skador i juridisk mening eller är möjliga att kvantifiera.
37. *Fastighetsägarna yrkar slutligen att flera av Regionens andrahandsförslag till villkorslydelser ska föreskrivas istället för Regionens förstahandsförslag. Det gäller*

villkorsförslag 3.3, 4, 5.7 och 8. Fastighetsägarna begär också att det föreskrivs ett villkor om att Regionen ska ta fram ett kontrollprogram för drifttiden.

38. Regionen vidhåller sina förslag till villkorslydelser och hänvisar i denna del till vad som redogjorts för tidigare under målets handläggning.

E. Isbrytaren 36 m.fl. (aktbil. 744-746)

39. *Primula Byggnads AB, ägare till Isbrytaren 36 m.fl. anför att bolaget ställer sig positivt till den planerade utbyggnaden av tunnelbanesträckan, men kräver att Regionen säkerställer att fastigheterna inte skadas av de planerade arbetena. Bolaget yrkar att tillståndet ska förenas med flera villkor, bl.a. att Regionen ska besiktiga bolagets fastigheter med avseende på såväl påverkan från grundvattenbortledning som vibrationer, att Regionen kontinuerligt ska följa upp grundvattennivån i grundvattenrör i närheten av bolagets fastigheter, att sättningsdubb ska installeras på fastigheterna, att bullermätningar ska utföras både före och under byggskedet och att fastigheterna ska inkluderas i Regionens åtgärdsplan för kulturbyggnader.*
40. Regionen motsätter sig bolagets villkorsförslag. Som redogjorts för ovan och tidigare i målet saknas anledning att genomföra särskilda besiktningar med avseende på påverkan från grundvattenbortledningen. Eventuell påverkan kommer att kunna identifieras och följas upp genom de kontroller som kommer att utföras inom ramen för kontrollprogrammet. Den närmare placeringen av grundvattenrör kommer att beslutas inom ramen för kontrollprogrammet. Regionen konstaterar att sättningsdubbar redan finns installerade på fastigheten Fikonträdet 18 och att Regionen har pågående underhandskontakter med bolaget rörande möjligheten att utföra mätningar på dessa. Regionen ser inte något behov av att installera sättningsdubbar på bolagens andra fastigheter eftersom de inte har grundvattenberoende grundläggning och därför inte bedöms vara sättningskänsliga. Grundvattennivåerna inom hela påverkansområdet kommer dock att mätas och följas upp i enlighet med kontrollprogrammet. Bolagets byggnader ligger på sådana avstånd (från cirka 340 meter upp till cirka 700 meter) från de närmaste planerade sprängningsarbetena att de inte riskerar att skadas av vibrationer. Det finns därför inget skäl att besiktiga byggnaderna eller att inkludera dem i vare sig riskanalysen eller åtgärdsplanen för vibrationer gällande kulturbyggnader.

-
41. Bullermätningar kommer att utföras när ett nytt bullrande arbetsmoment (till exempel borrhning och spontning) påbörjas, vid nytt geografiskt läge för sådana arbetsmoment, stickprovsvis och vid eventuella klagomål. Mätning av luftburet buller görs i första hand utomhus vid fasad på byggnader i entreprenadernas närhet men vid behov kan mätningar också utföras inomhus. Mätning av stomljud sker dels övervakat med handhållna bullermätare, dels med fasta bullermätare utplacerade i källare/bottenvåningar på utvalda fastigheter i närhet till tunnelfronten. Mätutrustningen flyttas med framdriften av tunnelfronten.
42. *Bolaget yrkar vidare att bullervillkoren för drifttiden som fastställs i järnvägsplanen ska föreskrivas som villkor i det sökta tillståndet samt att det ska föreskrivas villkor med innebörd att Naturvårdsverkets riktvärden om buller från byggplatser (NFS 2004:15) ska innehållas.*
43. Regionen motsätter sig att det föreskrivs villkor om drifttidsbuller i tillståndet. Det sökta tillståndet avser tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. I praxis har prövningen av tillstånd till vattenverksamhet för större infrastrukturprojekt utsträckts till att också omfatta frågor om störningar till följd av anläggningsarbeten, såsom buller och vibrationer. Tunneldrivningen är tätt sammankopplad med den sökta grundvattenbortledningen, och det bedöms därför rimligt att det sökta tillståndet även innehåller villkor som reglerar tunneldrivningen. Det finns emellertid ingen anledning att tillståndet också ska reglera störningar till följd av driften av anläggningen. Detta vore att sträcka ut gällande praxis väsentligt, utan att det i målet finns något som motiverar detta.
44. Regionen har föreslagit riktvärden för buller och stomljud i villkorsförslag 5.1–5.4 som till viss del avviker från Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15). Anledningen till att Regionen har föreslagit riktvärden som till viss del är högre än de som gäller enligt NFS 2004:15 är bl.a. att det skulle riskera att omöjliggöra utbyggnaden av tunnelbanan, eller i vart fall påtagligt försvåra och försena anläggandet, om bullernivåerna skulle behöva begränsas till de riktvärden som gäller enligt NFS 2004:15. Regionen motsätter sig därför att det föreskrivs som villkor att Naturvårdsverkets riktvärden ska innehållas.
45. Regionen är mån om att minimera störningarna från verksamheten, och för gärna en dialog med bolaget om hur olägenheterna till följd av buller och stomljud kan begränsas i möjligaste mån. Regionen noterar att Kölhalningen 3 kommer att

påverkas av stomljud från TBM (högsta beräknade stomljuds nivå 58 dBA), likaså Turbinen 26 (högsta beräknade stomljuds nivå 42 dBA). Tången 13 påverkas av luftburet buller från luftutbytesschaktet vid Liljeholmsstranden, som högst 57 dBA utomhus vid fasad från spontning, vilket ger en beräknad ljudnivå om 27 dBA inomhus. Övriga fastigheter som ägs av bolaget kommer inte att påverkas av luftburet buller eller stomljud.

46. *Bolaget motsätter sig att det sökta tillståndet förenas med ett verkställighetsförordnande eftersom det, enligt bolaget, inte finns ett behov av detta. Som skäl anför bolaget att arbetena ändå inte kan påbörjas innan järnvägsplanen vunnit laga kraft, att det krävs ändringar av ett antal detaljplaner för att byggnationen ska kunna genomföras och att tillståndsansökans utgångspunkt är att järnvägsplanen och detaljplanerna genomförs på det sätt som förutses i tillståndsansökan.*
47. Regionen vidhåller att det sökta verkställighetsförordnandet är motiverat. Som redogjorts för under huvudförhandlingen i målet finns det flera arbeten som kan påbörjas innan järnvägsplanen och de nya detaljplanerna har vunnit laga kraft. Ett exempel är arbetena med startgropen för TBM. Startgropen beräknas ta cirka två år att anlägga och det är därför mycket angeläget att kunna påbörja arbetena med denna så snart som möjligt för att tidplanen för projektet ska kunna hållas. Ett annat exempel är schakten och nedfarterna till arbetstunnlarna som också är kritiska arbetsmoment, och som skulle kunna påbörjas om ett verkställighetsförordnande meddelas. Om ett verkställighetsförordnande inte meddelas kan det ta flera år innan tillståndet vinner laga kraft vilket skulle orsaka avsevärda förseningar för projektet. Projektet i sig har ett mycket stort samhällsintresse, samtidigt som miljö- och omgivningspåverkan av tunneldrivningen är reversibel och ytterst få intressenter har invänt mot tillåtligheten.
48. Regionen bekräftar slutligen att bolaget kommer att få tillgång till de mätserier som efterfrågas och att bolaget, inklusive dess hyresgäster, kommer att bli informerade om störande arbeten i god tid innan de påbörjas. Regionen kommer att ta direktkontakt med bolaget för att förmedla information om kontaktperson hos Regionen.

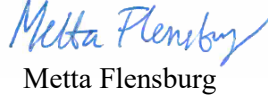

Stockholm den 26 januari 2026

Region Stockholm, Förvaltning för utbyggd tunnelbana, genom

Joel Mårtensson

Albin Morris

Metta Flensburg